

HRANT DINK - in memoriam

**Tyrkiet bør beslutte sig for, hvilken hest landet vil spille på:
skal det være Mellemøstens Europa eller forblive Europas Mellemøsten?**

Af Nur Beier

"It should be a bad joke. I am a defendant. Who else should have more right to affect the jurisdiction rather than a defendant? But look at the comedy, that this time the defendant is once again sued as to affect the jurisdiction."

(Hrant Dink, chefredaktør, "Agos", 19. januar 2007)

INTRODUKTION

Tyrkiet er et land med gamle og fastgroede identiteter og begreber, der i sig bærer et voldeligt potentiale for selvbeskyttelse. Dette er et direkte resultat af landets mellemøstlige historiske arv. Potentialet lader sig udtrykke i mange og tit ret eksplosive vendinger. Den koldblodige nedskydning af den tyrkisk-armenske journalist Hrant Dink var et udbrud af dette voldelige potentiale.

De centrale begreber og identiteter i denne sammenhæng er nation, nationalist, nationalisme, fædrelandskærlighed, (national)sikkerhed og demokrati. "Fjernelsen" af Hrant Dink som et fremmed element var på samme tid en symbolsk manifestation af og forsøg på at legitimere og fastslå disse begreber i deres fastgroede mellemøstlige kontekst i Tyrkiet. Hrant Dink drabet fortæller derfor en kedelig historie, at Tyrkiet mod al forventning og forsøg stadig i bund og grund er et mellemøstligt land.

FASTGROEDE IDENTITETER

Forståelsen af fastgroede gamle identiteter og begreber kan forekomme vanskeligt tilgængelig i dansk opfattelse, mens de er naturlige i den tyrkiske – ligesom i den mellemøstlige – diskurs. Dette skyldes i høj grad, at diskussion og tanker om identiteter i Tyrkiet som i resten af Mellemøsten foregår i et sprog, som er lånt fra et andet samfund med et anderledes system af gruppeidentiteter og begreber. Demokrati, nationalist, nationalisme, fædrelandskærlighed, nationalstat o.l. er låneord eller nydannelser, som gengiver vestlige begreber.

I det 19. århundrede blev to nye begreber hentet fra Europa. Det ene definerede identitet og loyalitet i forhold til et givet land – patriotisme. Det andet definerede identitet i forhold til sprog og formodet etnisk herkomst – nationalisme. I Tyrkiet (dengang Osmanniske rige) og Mellemøsten, til forskel fra det vestlige Europa, faldt patriotiske og nationalistiske definitioner ikke sammen, de stødte sammen. Begge definitioner var fremmede, begge skulle få enorm betydning, men nationalismen passede bedre med den mellemøstlige virkelighed og havde derfor større tiltrækning. Som et resultat flourerer nationalistiske ideologier (både den højre og venstre af slagsen) i dag i Tyrkiet ligesom i resten af Mellemøsten og kan få eksplosive bivirkninger. Drabet af Hrant Dink var det seneste eksempel.

MELLEM MELLEMØSTLIG ARV OG VESTLIGHEDSAMBITIONER

Selv om Tyrkiet insisterer på at definere sig som vestlig i almindelighed og europæisk i særdeleshed, og selv om Tyrkiet viser et synligt ønske om at tilslutte sig den vestlige klub (EU), har virkelighederne omkring Hrant Dinks blodige nedskydning atter vist, at Tyrkiets politiske og samfundsmæssige modenhed ikke er på Vestens niveau, men hælder mere til Mellemøstens.

Gennem hovedparten af Mellemøstens historie har ufrivillige identiteter som haves ved fødslen og den obligatoriske identitet der er givet ved menneskets statslige tilhørsforhold, været de eneste eksisterende i den politiske diskurs. Dette ser ud til stadig at være tilfældet i dagens Tyrkiet. Tyrkiets udfordring bør derfor være at kunne udvikle en ny form for identitet mellem de to, nemlig den frivilligt valgte samhørighed og loyalitet, som findes i de frivillige forsamlings, der tilsammen udgør det, vi i Vesten i dag kalder civilsamfundet.

De gamle virkeligheder forsvinder ikke uden videre. I sammenstødet med den fremmede, uanset hvordan sammenstødet opfattes og defineres, eller i kampen mellem rivaliserende grupper og identiteter i samfundet, bliver nye ord og begreber af og til brugt i deres gamle betydninger, og gamle ord bibeholder eller genfinder deres oprindelige indhold. Netop disse aspekter understreges i

Privat armensk skole i Istanbul præget af tyrkisk ånd (!) med store flag, skoleuniformer og Atatürk-billeder.

Små blafrende flag i tyrkisk folkeskole.

Tilfældigt klassebillede fra en tyrkisk folkeskole.

debatten i de progressive tyrkiske kredse i kølvandet på Hrant Dink drabet, og der opfordres til at gøre noget ved den tyrkiske voldskultur, der trives i bedste velgående i sammenstødet mellem den gamle på den ene side og den fremmede på den anden.

DEN PROGRESSIVE DEBAT / UDDANNELSESYSTEMET OG MEDIER – HVAD KAN MAN GØRE?

Konsensus i disse kredse er, at uddannelsessystemet i Tyrkiet bærer en stor del af skylden for at opdrage en fanatisk reaktionær ungdom med en krigerisk nationalfølelse, potentielt parat til at dræbe. Dette opstår i det fastgroede nationalistiske læringsmiljø i skolen, der viderefører en særlig fædrelandskærlighed til børn og unge, hvis yderste manifestation er at dø (eller dræbe) for sit land.

Samme påvirkningsproces fortsætter udenfor skolen i en ungdomspopkultur, hvor TV er hovedaktøren. TV er den vigtigste underholdnings- og oplysningskilde i dagens Tyrkiet. Her formidles, fordømmes, formeres, gendannes kollektivt acceptable tankeformer, holdninger og handlinger, og de uacceptable af slagsen nedvurderes systematisk. TV legitimerer og udbreder således holdninger, begreber og identiteter, der fastslås i det centralstyrede uddannelsessystem. Derfor bør en moderniserende reform af uddannelsessystemet gå hånd i hånd med en TV-reform.

TV-udsendelserne på de utallige tyrkiske kanaler er næsten tømt for verdensåbne oplysende og debatterende egenskaber, og består hovedsageligt af overfladiske lokale underholdningsprogrammer, hvis indhold tit nærmer sig det banale. De fleste underholdningsprogrammer består af film (i gennemsnit 8 til 10 i døgnet på hver kanal, over 100 i alt), der groft sagt kan kategoriseres i to grupper: familie sæbeoperaer i nutidige og tit konservative scenerier, og krigsfilm i nationalhistoriske scenerier. Blandt underholdningsprogrammerne kan nævnes: musikvideoer, koncerter, mavedans konkurrencer, kvindeprogrammer med madlavning, sang og digtlæsning o.l. Familie sæbeoperaerne tematiserer typisk gnidninger, dilemmaer der lader sig udtrykke i grov "dialog" som skænderi, råben og skriften, gråd og tårer, snyd, bagtale, trussel, straf, drab o.l. Krigsfilmene tematiserer typisk den tyrkiske selvstændighedskrig (1914-18) i forskellige vendinger, overpyntet med blodige krigsscener og krigsretorik.

I denne iscenesættelse fører "de gode" og "de onde" en overlevelseskrig mod hinanden. "De gode" karakterer er typisk unge tyrkiske mænd i den stereotypiske kombatant rolle, hvis job – eller pligt – er at slås for sit land i slagmarken, mens deres grædende og sørgende koner, mødre, søstre og kærester fører kampen på hjemmefronten. Mens de loyalt og hengivent venter på deres mænd, opdrager de små yndige fædrelandskærlige unge, der forguder deres fædre og deres gøremål. "De onde" karakterer består af vestlige soldater, altså som regel mænd. "De onde" i en kvindelig forklædning er en sjældenhed. Hvis de så tilfældigvis findes, så består deres "onde" af en formodet lav seksuel moral og ludermentalitet, dvs alt hvad de tyrkiske kvindelige karakterer ikke repræsenterer.

Den samlede effekt er en psykologisk infrastruktur i samfundet, der er modtagelig for vold og ideologisering af vold.

GADENATIONALISME SOM POPKULTUR

Når vold i krigeriske, militære, mandschauvinistiske og enkønnede vendinger systematisk bringes ind i den tyrkiske families dagligstue, så får den underholdningsværdi og risikerer at inderliggøres og normaliseres i seernes tankeverden. Risikoen forstærkes ved, at krigeriskheden italesættes i de talrige centralasiatiske producerede TV film med lignende temaer, der i glorificerende vendinger fortæller om den stærke og virile centralasiatiske kriger med tyrkiske aner. Macho-kriger effekten forstærkes ved at krigeren fra tidernes morgen har hersket i en bredere geografi og denne geografis historie. Historien er skrevet af blod, skud og ødelæggelse, der narrativeres på en måde, så den legitimeres og bliver kendetegnende for den ærbare fortid.

Resultatet er en spirende gadenationalisme som ideologi og popkultur karakteriseret ved sin:

- Kombattant mentalitet (at gå i krig er en rigtig mands job)
- Seksuel overlegenhed (tyrkiske mænd er overvirile og uimodståelige i forhold til deres vestlige kønsfæller)
- En medfødt ret til at herske over alt, der er ikke-tyrkisk.

Altså, en slags pornografisk fanatisme hvis selvforståelse er indflettet med militarisme kendetegner denne nationalisme forståelse. Men militarismen indeholder i sagens natur skud og drab, og den indeholder en generalisering om indre og ydre fjender. I denne sammensmeltning mellem fanatisme og militarisme støder de rationelle patriotiske og reaktionære nationalistiske perspektiver sammen. Begge er væsentlige, men den sidste har en større tiltrækning, da den er mere genkendelig i samfundsbilledet.

KONKLUSION

Nationalisme og fædrelandskærlighed er nye ord i en mellemøstligt sammenhæng og skabt til at betegne nye ideer. Hvorimod nation, folk, land, samfund og stat er gamle ord, men deres indhold er ustabil og således også eksplosivt. Som i mange lande i Mellemøsten, ej heller i Tyrkiet, er disse forestillinger endnu ikke helt blevet tilpasset de nye omgivelser. I hvert fald ikke i den forstand som de forstås og anvendes i deres vestlige oprindelseslande.

Tyrkiet kan naturligvis ikke fornægte sin mellemøstlige historie. Landet kan heller ikke ændre en række forhold, der udspringer af landets nære geografiske beliggenhed. Men Tyrkiet bør beslutte sig for, hvilken hest landet vil spille på: at blive Mellemøstens Europa eller forblive Europas Mellemøsten.

Tyrkiet bør være i stand og villig til at udvikle politiske og samfundsmæssige mekanismer, der vil kunne skabe en positiv synergi mellem landets historiske virkeligheder og påvirkninger, og aktuelle virkeligheder og forventninger. Tiden er for længst kommet for Tyrkiet til at gøre op med sin mellemøstlighed, hvis landet har et reelt ønske om at være en magtfaktor i regionen og i den internationale verden. For at kunne gøre det, skal Tyrkiet kunne tilegne sig nye fortider, og med disse nye fortider følge en ny forståelse af sin nuværende identitet og nye håb for fremtiden.

KILDER:

Bernard Lewis. 1998: *Identiteter i Mellemøsten*. Gyldendal.

Debat, *CNN Türk*, 23. januar 2007

Debat, *Habertürk*, 23. januar 2007

Debat, *NTV*, 23. januar 2007

"Ankara'nın Gündemi", *TGRT Haber*, 25. januar 2007

Krigsserier som "Cengiz Han" og "Dede Korkut" vises på en af de mange tyrkiske statsejede TV-kanaler, TRT 1.

Nur Beier er B.A. i amerikansk og engelsk litteratur, erhvervsprologisk korrespondent, voksenunderviser og etnisk konsulent. Hun er tidligere næstformand for Rådet for Etniske Minoriteter under Integrationsministeriet, har arbejdet som projektleder i "Hjertebrev" – et integrationsprojekt for unge med anden etnisk baggrund. Nur Beier arbejder nu som eksportmanager i Istanbul.